

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 8 listopada 2017 r.

Adam Bodnar

III.552.4.2017.JA

**Pani
Elżbieta Rafalska**

**Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej**

Na tle docierających do mnie sygnałów pragnę zwrócić uwagę Pani Minister na problem niewystarczającego zabezpieczenia interesów dzieci w sytuacji likwidacji placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej, bądź rozwiązania umowy z podmiotem realizującym zadania w tym zakresie na podstawie art. 190 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 697 ze zm., dalej jako ustawa).

Zgodnie z art. 93 ust. 1-3 ustawy formami instytucjonalnej pieczy zastępczej są: placówka opiekuńczo-wychowawcza, regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna i interwencyjny ośrodek preadopcyjny. Placówkę opiekuńczo-wychowawczą prowadzi powiat, a regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną i interwencyjny ośrodek preadopcyjny samorząd województwa. Jednostki samorządu mogą zlecić prowadzenie placówek do realizacji innemu podmiotowi.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza powstaje z dniem uzyskania zezwolenia wojewody właściwego ze względu na miejsce prowadzenia placówki (art. 106 ust. 1 ustawy). W sytuacji, gdy podmiot, któremu wydano zezwolenie na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej, przestanie spełniać warunki określone w ustawie i standardy usług oraz nie przedstawi, na żądanie wojewody, w wyznaczonym terminie, aktualnych

dokumentów warunkujących uzyskanie zezwolenia (wskazanych w art. 106 ust. 4 pkt 2 lit. b-g ustawy), wojewoda cofa zezwolenie na prowadzenie placówki.

Zgodnie z treścią art. 107 ust. 1-2 ustawy placówka może zostać zlikwidowana, gdy podmiot ją prowadzący uzyska zgodę wojewody. Zgoda taka może być wydana wówczas, gdy starosta zapewni właściwą pieczę zastępczą dzieciom z tej placówki.

Wskazane powyżej regulacje ustawy odnoszą się do procesu funkcjonowania placówki w aspekcie formalnoprawnym. W żadnym jednak zakresie przepisy ustawy nie podejmują kwestii zasad oraz trybu przenoszenia dzieci w sytuacji likwidacji placówki, czy też rozwiązania umowy z podmiotem realizującym zadanie zlecone.

Ustawodawca całkowicie pomija kwestie wysłuchania stanowiska dzieci (art. 72 ust. 3 Konstytucji RP, art. 12 Konwencji o prawach dziecka), formy, w jakiej powinno być wyrażone takie stanowisko, czy konieczności uprzedniego przygotowania każdego z dzieci do zmiany środowiska. Wskazywanych zastrzeżeń nie likwiduje treść rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 292, poz. 1720), wydanego na podstawie delegacji ustawowej określonej w art. 127 ustawy.

W mojej ocenie uregulowany na poziomie ustawowym obowiązek zapewnienia przez starostę miejsc w pieczy zastępczej dzieciom likwidowanej placówki nie stanowi wystarczającej gwarancji realizacji praw dzieci i wymaga dodatkowej regulacji dotyczącej zabezpieczenia interesów i praw dzieci-wychowanków likwidowanych placówek. W takich okolicznościach dobro wychowanków powinno być traktowane jako cel nadrzędny, z uwagi m.in. na gwarancje opieki i pomocy władz publicznych wynikające z art. 72 ust. 2 Konstytucji oraz art. 3 Konwencji o prawach dziecka. Artykuł 20 Konwencji o prawach dziecka, który przyznaje prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa dziecku czasowo lub na stałe pozbawionemu swego środowiska rodzinnego, zobowiązuje do wzmocnienia i podwyższenia standardów ochrony praw tej grupy dzieci.

Likwidacja placówki, czy też rozwiązanie umowy na realizację zadania z podmiotem prowadzącym placówkę, każdorazowo wiąże się ze zmianami dla dzieci. Kwestie przestrzegania praw dzieci są równie istotne na etapie podejmowania decyzji o likwidacji placówki, jak i w fazie wykonywania takiej decyzji, dlatego odpowiedzialność spoczywa w równym stopniu na wszystkich organach samorządowych. Szczególnie jednak ważne zadanie w procesie likwidacyjnym spoczywa na służbach wojewody, które zgodnie z treścią art. 122a ustawy sprawują kontrolę nad przestrzeganiem praw dzieci w placówce. W moim przekonaniu to służby wojewody powinny, w oparciu o precyzyjne regulacje prawne, w sposób aktywny uczestniczyć w procesie likwidacyjnym, kontrolować przeprowadzanie przekształceń oraz badać przygotowanie dzieci do zmian, w tym w szczególności kwestie rzetelnego przedstawienia dzieciom propozycji, wysłuchania ich

stanowiska oraz rozważenia możliwości jego uwzględnienia, zapoznania dzieci z nowym miejscem i opiekunami. Procedura zmian powinna także uwzględniać szczególne okoliczności dotyczące wychowanka. W moim przekonaniu przeniesienie nie powinno oznaczać rozdzielenia rodzeństwa, zerwania wieloletnich więzi przyjaźni, pogorszenia standardu opieki czy dostępu do edukacji, utrudnienia kontaktu z rodziną. Z każdym wychowankiem, który ma rozeznanie swojej sytuacji, sprawa powinna być omówiona indywidualnie i tak uzgodniona, aby dawała podstawę do zaprojektowania indywidualnego programu.

Brak standardów w powyższym zakresie oznacza dużą różnorodność działań podejmowanych przez organy prowadzące placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej w okolicznościach likwidacji, nie zawsze stwarzających podstawy do zapewnienia dzieciom prawa do specjalnej ochrony i pomocy. W skrajnych przypadkach mogą prowadzić do naruszenia praw dzieci.

Biorąc powyższe pod uwagę, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r. poz. 958), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska, a w szczególności o rozważenie zasadności podjęcia stosownych działań prawodawczych.

[Adam Bodnar]